

Tauw

Natuurtoets Malieblad Utrecht

Toetsing effecten van werkzaamheden op beschermde flora en fauna

Toetsing effecten van werkzaamheden op flora en fauna

29 juli 2019

Verantwoording

Titel	Natuurtoets Malieblad Utrecht Toetsing effecten van werkzaamheden op beschermde flora en fauna
Opdrachtgever	Gemeente Utrecht - Stadswerken (SW) - Stadsingenieurs
Projectleider	
Auteur(s)	
Tweede lezer	
Uitvoering meet- en inspectiewerk	
Projectnummer	1271710
Aantal pagina's	24
Datum	29 juli 2019
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Doel	5
1.2	Wetgeving	5
1.3	Te beschouwen onderdelen Wnb	5
1.4	Gemeentelijk beleid ten aanzien van bomenkap	6
1.5	Werkwijze	7
1.6	Kwaliteit	7
1.7	Uitgangspunten	7
2	Situatie en beoogde ontwikkeling	8
2.1	Huidige situatie	8
2.2	Beoogde ontwikkeling	8
3	Soortenbescherming Wnb	10
3.1	Beschermingsregime en bepalingen	10
3.2	Vrijstellingen	11
3.3	Zorgplicht	12
3.4	Literatuuronderzoek	12
3.5	Effecten op Wnb soorten	13
3.5.1	Flora	13
3.5.2	Grondgebonden zoogdieren	13
3.5.3	Vleermuizen	14
3.5.4	Broedvogels	15
4	Gemeentelijk beleid	17
4.1	Beschermingsregime en bepalingen	17
4.2	Literatuuronderzoek	17
4.3	Effecten Utrechtse soortenlijst	19
4.3.1	Flora	19
4.3.2	Paddenstoelen	19
4.3.3	Broedvogels	20
4.3.4	Wilde bijen	20
5	Conclusies en aanbevelingen	21

5.1	Aanbevelingen voor herstel van biodiversiteit.....	22
6	Gebruikte bronnen.....	24

1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over het doel van de toetsing, de relevante natuurwetgeving, de wijze van kwaliteitsborging en de te hanteren uitgangspunten voor toetsing.

1.1 Doel

In opdracht van de Gemeente Utrecht heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van de Wet natuurbescherming voor de herinrichting van het park Malieblad te Utrecht. De ontwikkeling kan alleen doorgaan als deze niet in strijd is met de natuurwetgeving, of als de benodigde vergunningen en/of ontheffingen kunnen worden verleend. Ook wordt er gekeken naar de effecten op de soorten van de Utrechtse Soortenlijst.

In de rapportage volgt het antwoord op de volgende vragen:

- Welke onderdelen van de Wet natuurbescherming (hierna te noemen Wnb) zijn van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met de Wnb?
- Zijn maatregelen en/of een ontheffing / vergunning nodig?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Wetgeving

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (hierna te noemen "Wnb") in werking. De Wnb is het nieuwe wettelijke stelsel voor natuurbescherming en vervangt drie tot dan bestaande wetten, namelijk de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. Het beschermingsregime gaat uit van het "nee, tenzij-principe". Dit betekent dat de genoemde verbodsbepalingen in de Wnb voor bescherming van gebieden, soorten en houtopstanden altijd gelden. Het afwijken hiervan is alleen onder voorwaarden toegestaan. Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht is het bevoegd gezag voor het verlenen van toestemming door middel van een vergunning, ontheffing of vrijstelling.

1.3 Te beschouwen onderdelen Wnb

Vanwege de mogelijke aanwezigheid van flora en fauna is het noodzakelijk om de ontwikkeling te toetsen aan soortenbescherming.

Toetsing in het kader van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is niet nodig, aangezien het plangebied geen onderdeel uitmaakt van het NNN.

Het plangebied is ook niet gelegen in of nabij een Natura 2000-gebied. Gezien de afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Oostelijke Vechtplassen, gelegen op 6km) en de aard van de werkzaamheden is niet te verwachten dat de werkzaamheden (verstoring door geluid, trillingen, licht et cetera) negatieve verstoringseffecten hebben op Natura 2000-gebieden. Ook een effect als gevolg van de uitstoot van stikstof is door de afstand tot Natura 2000-gebieden uitgesloten. Een toetsing aan N2000 is niet noodzakelijk.

Een toetsing aan beschermde houtopstanden is niet nodig. Onder de Wnb zijn sommige houtopstanden en solitaire bomen buiten de bebouwde kom beschermd. Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom waarmee er binnen het plangebied geen onder de Wnb beschermde houtopstanden aanwezig zijn. Wel is er gemeentelijk beleid van toepassing waardoor er voor de beoogde verplaatsing van bomen mogelijk een (omgevings)vergunning nodig is (zie paragraaf 1.4).

1.4 Gemeentelijk beleid ten aanzien van bomenkap

In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de Gemeente Utrecht (2018) wordt vermeldt dat houtopstanden niet zonder vergunning mogen worden geveld of verplaatst. Een houtopstand betreft één of meer bomen, met uitzondering van bomen met een omtrek minder dan 15 cm en lager dan 130 centimeter (lid 3.d).

Met de beoogde ontwikkelingen binnen het plangebied zullen vijf bomen worden verplaatst die aan de genoemde criteria voldoen. Voor de verplaatsing van deze bomen is daarmee een omgevingsvergunning nodig.

1.5 Werkwijze

De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden is bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)
- Ecoviewer van Tauw (<https://www.tauw.nl/ecoviewer>)
- Een oriënterend veldbezoek op 15 juli 2019

Het doel van de literatuurstudie is om na te gaan welke beschermde soorten en gebieden in of in de omgeving van het plangebied kunnen voorkomen. De ecooloog controleert tijdens het oriënterende veldbezoek of de locatie voldoet aan eisen die soorten aan hun leefomgeving stellen. Ook kijkt de ecooloog naar aanwijzingen van de aanwezigheid (zichtwaarnemingen en sporen van terreingebruik, zoals holen, uitwerpselen, haren, prooi- of voedselresten).

1.6 Kwaliteit

Bij ecologische veldwerkzaamheden biedt Tauw garantie op de volledigheid van de toetsing beschermde gebieden.

Voor soortenbescherming is een volledige garantie over de aanwezigheid niet te geven. Door inzet van deskundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt de kwaliteit van het onderzoek zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advies geven en ecologisch onderzoek verrichten.

1.7 Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de beoogde ontwikkeling:

- De kap van bomen maakt geen onderdeel uit van de werkzaamheden
- Er worden vijf bomen van 15-20 cm stamdiameter verplant binnen het plangebied
- Er wordt geen gazon weggenomen
- Soorten van de Utrechtse soortenlijst worden meegenomen in de toetsing

2 Situatie en beoogde ontwikkeling

Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de huidige situatie, het voorgenomen plan en de uit te voeren werkzaamheden.

2.1 Huidige situatie

Het gaat om het Malieblad park gelegen langs een deel van de Maliesingel en de Maliebaan te Utrecht. Het plangebied bestaat uit een aantal groenstroken gelegen langs een verharde weg. Het park wordt gekenmerkt door oude bomen van diverse boomsoorten, zoals gewone es, Noorse esdoorn, moerascypres, gewone beuk, witte paardenkastanje en zomereik. Het gazon bevat enkele kleurrijke bloemsoorten zoals veldlathyrus, gewone rolklaver en geel nagelkruid. De nabijgelegen watergang is de Stadsbuitengracht. Voor een impressie van het plangebied wordt verwezen naar figuur 2.2.

2.2 Beoogde ontwikkeling

Figuur 2.1 toont het Voorlopig Ontwerp (VO) waarin de ligging van het plangebied te zien is. De werkzaamheden die zullen plaatsvinden betreffen het verleggen van de rijbaan, het inzaaien van gazon en aanplanten van een bollenmix voor vlinders en bijen. Tevens worden vijf jonge bomen van 15-20 cm stamdiameter verplant binnen het plangebied en komen er een aantal nieuwe bomen bij.

Figuur 2.1: Voorlopig ontwerp van het Malieblad park te Utrecht. Te zien is dat de rijbaan wordt verlegd met fietsstroken aan weerszijden. Een deel van de rijbaan zal worden aangepast tot parkpad, er komt gazon bij en een bollenmix voor onder andere bijen-en vlinders wordt ingeplant (paarse stippen). Bestaande bomen zijn binnen het plangebied weergegeven (donker groen) en bomen worden bij geplant (licht groen).

Figuur 1.2: Impressie van de verharding en de groenstroken binnen het plangebied. De aanwezige kermis attracties op de foto's zijn van tijdelijke aard en wordt daarom niet meegenomen in de beoordeling van het gebied.

3 Soortenbescherming Wnb

In dit hoofdstuk volgt antwoord op de vraag of de beoogde activiteiten schade op beschermde flora en fauna tot gevolg (kunnen) hebben.

3.1 Beschermingsregime en bepalingen

Het onderdeel soortenbescherming onder de Wnb heeft bepalingen opgenomen voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. Het gaat onder meer om soorten die in Nederland, maar ook in Europa in hun voortbestaan worden bedreigd. De Wnb kent drie beschermingsregimes:

- Vogels: Het gaat hier om alle inheemse vogels in hun natuurlijk verspreidingsgebied. Ze zijn beschermd via de Vogelrichtlijn (VR)
- Dieren en planten: Het gaat hier om inheemse dieren en planten, die zijn beschermd via de Habitatrichtlijn (HR) en de verdragen van Bern en Bonn
- Nationale soorten: Het gaat hier om soorten, die niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn vallen. Deze soorten zijn wel nationaal beschermd

Per beschermingsregime gelden een aantal verbodsbepalingen. Hier is ook een beschrijving opgenomen onder welke voorwaarden een bevoegd gezag ontheffing of vrijstelling kan verlenen. Tabel 3.1 is een samenvatting van de verbodsbepalingen. Ze voorzien in een bescherming van verblijfplaatsen, evenals de bescherming tegen verstorende invloeden. Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht kan een ontheffing verlenen van de verboden als genoemd in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10.

3.2 Vrijstellingen

In de Wnb is een aantal algemene soorten amfibieën en zoogdieren beschermd onder de categorie “Nationale soorten”, zoals gewone pad, bruine kikker en konijn. Provincie Utrecht heeft deze soorten “vrijgesteld” van de ontheffingsplicht (Provincie Utrecht, 2016). Dit betekent dat geen ontheffing nodig is voor werken gericht op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en beheer en onderhoud. Vrijgestelde soorten zijn niet meegenomen in deze toetsing.

Tabel 3.1 Verbodsbepalingen soortenbescherming onder de Wnb

Verbodsbepaling	Vogels VR	Dieren HR/ Bonn/Bern	Planten HR/ Bonn/Bern	Dieren (‘nationaal’)	Planten (‘nationaal’)
Dieren of planten:					
Doden of vangen	3.1.1	3.5.1		3.10.1.a	
Storen/ verstoren	3.1.4 (tenzij 3.1.5)	3.5.2			
Plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen			3.5.5		3.10.1.c
Onder zich hebben of vervoeren	3.2.6	3.6.2	3.6.2		
Plaatsen:					
Vernielen, beschadigen of wegnemen nesten	3.1.2				
Beschadigen of vernielen voortplantingsplaatsen (vp)		3.5.4		3.10.1.b (vaste vp)	
Beschadigen of vernielen rustplaatsen (rp)	3.1.2	3.5.4		3.10.1.b (vaste rp)	
Eieren:					
Vernielen (of-VR:beschadigen)	3.1.2	3.5.3			
Rapen	3.1.3	3.5.3			
Onder zich hebben	3.1.3				

Toelichting:

- Codes verwijzen naar wetsartikelen Wet natuurbescherming
- **Oranje** verbodsbepaling geldt alleen wanneer sprake is van opzet
- **Rood** verbodsbepaling geldt in alle gevallen, ook wanneer geen sprake is van opzet

3.3 Zorgplicht

De zorgplicht (artikel 1.11 van de Wnb) houdt in dat handelingen, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor in het wild levende dieren en planten achterwege worden gelaten. Als zich mogelijk negatieve effecten voordoen, dan treft de initiatiefnemer noodzakelijke maatregelen om die gevolgen te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken/ ongedaan te maken.

Het betreft alle in het wild levende dieren en planten. De zorgplicht dient onder meer als vangnet voor de bescherming van soorten waarvoor op grond van de Wnb geen specifiek verbod geldt.

3.4 Literatuuronderzoek

Op grond van literatuuronderzoek en raadpleging van de Nationale Databank Flora en Fauna (hierna: NDFF) worden in de omgeving van het plangebied diverse soortgroepen en soorten verwacht (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 soorten waarvan op basis van verspreidingsgegevens bekend is dat ze in de omgeving van het plangebied voorkomen

Soortgroep	Aanwezige soorten in de omgeving
Flora	stijve wolfsmelk
Grondgebonden zoogdieren	steenmarter, eekhoorn, boommarter, waterspitsmuis
Vleermuizen	gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, watervleermuis, baardvleermuis, franjestaart, rosse vleermuis
Vogels jaarrond beschermd	gierzwaluw, huismus, kerkuil, ooievaar, slechtvalk, boomvalk, buizerd, ransuil, roek, sperwer, steenuil, havik, wespandief
Amfibieën	rugstreeppad, alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, poelkikker, vroedmeesterpad
Reptielen	ringslang
Vissen	Niet van toepassing
Vlinders, libellen en overige ongewervelden	gevlekte witsnuitlibel, platte schijfhoren

Van de volgende soort(groep)en kan het voorkomen in het plangebied en negatieve effecten erop op voorhand worden uitgesloten:

- Vissen: er liggen geen watergangen in het plangebied en er vinden dus ook geen werkzaamheden plaats aan watergangen die mogelijk dienst doen als leefgebied van beschermde vissoorten. Op basis van verspreidingsgegevens en aanwezig habitat is ook in de directe omgeving van het plangebied geen geschikt leefgebied aanwezig voor beschermde soorten. Negatieve effecten op beschermde vissoorten zijn uitgesloten
- Reptielen: In de omgeving van het plangebied komen ringslangen voor. Bekende waarnemingen komen voornamelijk uit groengebieden aan de randen van Utrecht. In het plangebied is onvoldoende geschikt habitat voor ringslang aanwezig

- De harde beschoeiing van omliggende waterpartijen, het ontbreken van broeihopen voor voortplanting en het algehele drukke stedelijke karakter van het plangebied maken het gebied ongeschikt als leefgebied van de ringslang. Negatieve effecten op beschermde reptielen zijn uitgesloten
- Amfibieën: er vinden geen werkzaamheden aan waterpartijen plaats. Ook zijn er geen waterpartijen aanwezig die mogelijk geschikt habitat leveren voor beschermde amfibieën soorten. De rest van het park betreft grotendeels gazon met onvoldoende dekking en een te hoge recreatiedruk om geschikt habitat te leveren voor beschermde soorten. Negatieve effecten op beschermde amfibieën zijn uitgesloten
- Vlinders, libellen en overige ongewervelden:
 - Op basis van verspreidingsgegevens is vastgesteld dat er geen populaties van beschermde vlindersoorten in de omgeving aanwezig zijn. De stedelijke omgeving voldoet niet aan de strenge habitateisen van beschermde vlinders. Negatieve effecten op beschermde vlindersoorten zijn daarmee uitgesloten.
 - Platte schijfhoren komt voor in watergangen. Omdat er met de werkzaamheden geen watergangen worden aangetast zijn negatieve effecten op platte schijfhoren uitgesloten
 - Voor de witsnuitlibel is een goed ontwikkelde verlandingsvegetatie van belang, bestaande uit zowel ondergedoken planten, als drijvende planten, helofyten en oeverplanten. Dit habitat is in de omgeving van- én binnen het plangebied niet aanwezig. Negatieve effecten op gevlekte witsnuitlibel zijn uitgeslotenNegatieve effecten op beschermde libellen en overige ongewervelden zijn uitgesloten.

3.5 Effecten op Wnb soorten

3.5.1 Flora

Stijve wolfsmelk groeit in zowel waterkanten als vochtige bermen en staat op open, tot licht beschaduwde, tamelijk voedselrijke en vaak stenige plaatsen. Het plangebied bestaat vooral uit verharding, bomen en regelmatig onderhouden gazon. Dit is geen geschikte groeiplaats van stijve wolfsmelk. De soort is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen.

Negatieve effecten op flora als gevolg van de beoogde ingreep zijn er niet.

3.5.2 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen gedaan of sporen aangetroffen van beschermde soorten. In de omgeving zijn waarnemingen bekend van steenmarter, eekhoorn, boommarter, das, en waterspitsmuis. Voor das en waterspitsmuis is het stedelijke habitat en recreatief intensief gebruikte park ongeschikt als habitat. De andere soorten kunnen soms in de stedelijke omgeving voorkomen.

Steenmarter heeft verblijfplaatsen in (oude) gebouwen die hij betreedt via holten in de muur of onder het dak wanneer er begroeiing tot de dakrand aanwezig is. De werkzaamheden hebben geen betrekking op gebouwen.

Op basis van de gegevens uit het NDFF is bekend dat eekhoorn ten noorden van de omgeving van het plangebied voorkomt. Er worden geen bomen gekapt als onderdeel van de werkzaamheden waardoor vernietiging van verblijfplaatsen uitgesloten is. De bomen die verplaatst worden binnen het plangebied hebben slechts een diameter van 15 tot 20 centimeter en tijdens het oriënterend veldbezoek zijn in de bomen in en rond het plangebied geen nesten van eekhoorn aangetroffen.

Boommarter is afhankelijk van boomholtes als voortplantingsplaats. De bomen die verplaatst worden binnen het plangebied hebben slechts een diameter van 15 tot 20 centimeter en zijn hiermee niet geschikt als verblijfplaats voor boommarter. Er zijn holtes aangetroffen in sommige van de oudere bomen binnen het plangebied. Er worden echter geen bomen gekapt als onderdeel van de werkzaamheden waardoor vernietiging van verblijfplaatsen van boommarter is uitgesloten. Negatieve effecten op grondgebonden zoogdieren als gevolg van de beoogde ingreep zijn er daarom niet.

3.5.3 Vleermuizen

Vleermuizen zijn zogenoemde Europese soorten waardoor niet alleen een verbod geldt op aantasting van verblijfplaatsen maar ook op verstoring. Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Er zijn drie typen leefgebied van vleermuizen te onderscheiden: verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes. Verblijfplaatsen bevinden zich, afhankelijk van de soort, in woningen, andere bouwwerken of in bomen. Foerageergebieden zijn groen- of waterstructuren zoals struweel, bomenrijen en watergangen. Vliegroutes worden gevormd door lijnvormige elementen zoals bomenrijen, randen van bebouwing en watergangen. Foerageergebieden en vliegroutes zijn essentieel (en beschermd) wanneer er geen gelijkwaardige alternatieven aanwezig zijn en het functioneren van een verblijfplaats ervan afhangt.

Verblijfplaatsen

Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis en baardvleermuis zijn gebouw bewonende vleermuissoorten. De werkzaamheden richten zich niet op gebouwen, waardoor negatieve effecten op verblijfplaatsen van gebouw bewonende vleermuizen zijn uitgesloten.

De bomen in en rond het plangebied bieden mogelijkheden voor verblijfplaatsen voor boom bewonende vleermuizen. Er zijn holtes aangetroffen in sommige van de oudere bomen binnen het plangebied. Er worden echter geen bomen gekapt als onderdeel van de werkzaamheden waardoor vernietiging van verblijfplaatsen van vleermuizen is uitgesloten. De bomen die verplaatst worden binnen het plangebied hebben slechts een diameter van 15 tot 20 centimeter en zijn hiermee niet geschikt als verblijfplaats voor boom bewonende vleermuizen. Om het uitsluiten van negatieve effecten op eventuele verblijfplaatsen in bomen in de omgeving te garanderen dienen de werkzaamheden tussen zonsopkomst en zonsondergang plaats te vinden.

Bij nachtelijke werkzaamheden in de actieve periode van vleermuizen (maart - november) dienen de gazons en groenstructuren niet extra verlicht te worden.

Vliegroutes en foerageergebieden

Watergangen, bomenrijen en bosranden kunnen fungeren als een lijnvormig element waarlangs vleermuizen zich verplaatsen en die vaak ook als foerageergebied in gebruik zijn. De werkzaamheden zijn beperkt van schaal waardoor deze geen invloed hebben op foerageermogelijkheden en/of vliegroutes over de stadsgracht. Na de herinrichting is mogelijk sprake van een klein positief effect. Tijdens de werkzaamheden kan wel verstoring optreden door verlichting. Dit kan voorkomen worden door de werkzaamheden tussen zonsopkomst en zonsondergang plaats te laten vinden. Bij nachtelijke werkzaamheden in de actieve periode van vleermuizen (maart - november) dienen de gazons en groenstructuren niet extra verlicht te worden.

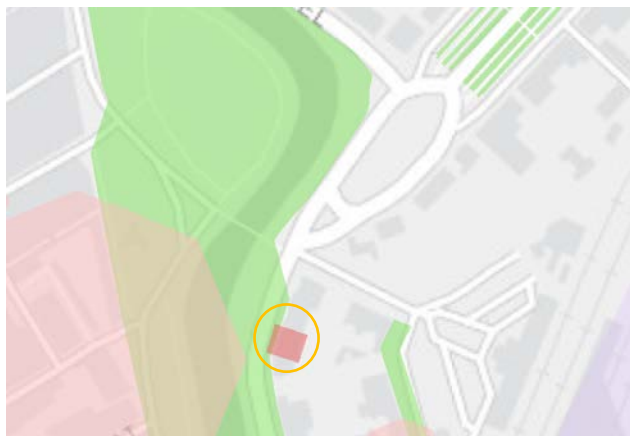
3.5.4 Broedvogels

Vogels met jaarrond beschermde nesten

In de omgeving van het plangebied komen verschillende broedvogels met een jaarrond beschermd nest voor: boomvalk, buizerd, havik, kerkuil, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, steenuil, wespendif, sperwer, gierzwaluw, huismus. De nesten van deze soorten zijn het hele jaar beschermd, evenals de functionele leefomgeving rondom het nest. Tijdens het oriënterende veldbezoek zijn er geen vogels met jaarrond beschermde nesten waargenomen.

Jaarrond beschermde nesten van kerkuil, steenuil, roek, ooievaar, slechtvalk, boomvalk, buizerd, havik en wespendif zijn uitgesloten. Er zijn geen jaarrond beschermde nesten en/of sporen van deze soorten aangetroffen. Voor kerkuil, steenuil, ooievaar, boomvalk, slechtvalk, havik en wespendif geldt dat het plangebied, gelegen in het midden van de stad, én de bomen in het plangebied ongeschikt zijn voor jaarrond beschermde nesten van deze soorten.

Gierzwaluw: In de Natuurwaardenkaart van de gemeente Utrecht staat genoteerd dat ongeveer 40 meter ten zuiden van de grens van het plangebied een gebouw fungeert als verblijfplaats voor gierzwaluw (zie fig 3.1). Deze verblijfplaats is op voldoende afstand om verstoring van geluid en aanwezigheid van mensen te voorkomen. Omdat gierzwaluw van vrij laag richting de opening van zijn nest vliegt is het vrijhouden van de invliegopening van groot belang om negatieve effecten te voorkomen. Geadviseerd wordt om bouwmaterialen en machines niet op te slaan voor gebouwen ten zuiden van het plangebied en de gevels tenminste 5 meter vrij te houden.

Figuur 3.1 locatie gierzwaluwnest (geel omcirkelt). Bron: Natuurwaardenkaart Gemeente Utrecht.

Sperwer: verspreidingsgegevens uit het NDFF laten zien dat Sperwer in 2019 nog ter plaatse waargenomen is binnen het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn er binnen het plangebied geen potentiële jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Jaarrond beschermde nesten kunnen echter ook verstoord worden door verstoringfactoren (zoals optische verstoring en verstoring door geluid). Wanneer de werkzaamheden binnen het broedseizoen van sperwer (begin april – eind juni) plaatsvinden, dient een nadere controle op jaarrond beschermde nesten in de bomen in een zone van 100 meter rondom de werkzaamheden plaats te vinden. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats vinden, zijn geen extra maatregelen nodig om verstoring van nesten van sperwer uit te sluiten.

Huismus: in de nabije omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van huismus. Het nest wordt vooral gemaakt onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in mussenkasten. Nesten van huismus zijn gebonden aan gebouwen en aangezien er geen werkzaamheden aan gebouwen plaatsvinden is een directe aantasting van de verblijfplaats uitgesloten. De functionele leefomgeving van huismus is ook beschermd. Plekken waar menselijke bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hogere dichtheden huismussen dan als er geen groen aanwezig is. Hierbij valt te denken aan ruim opgezette wijken met parkjes en tuinen. De aanwezige groenstructuren in het plangebied zijn mogelijk onderdeel van foerageergebied voor huismus. Gedurende- en na afloop van de werkzaamheden blijft het gebied geschikt als foerageer gebied. In de directe omgeving is gedurende de werkzaamheden ook voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de vorm van de beplanting langs de maliebaan, Park Lepelenburg, diverse groenbeplanting in tuinen en de overige groenstrook langs de Stadsbuitengracht. Negatieve effecten op huismus zijn daarom uitgesloten.

Negatieve effecten op vogels met jaarrond beschermde nesten zijn uitgesloten wanneer de geadviseerde maatregelen voor gierzwaluw en sperwer worden gehanteerd.

Tijdens het broedseizoen beschermde vogels

De nesten van alle vogelsoorten zijn beschermd als ze als broedlocatie in gebruik zijn. Bij het oriënterende veldbezoek zijn enkele algemene vogelsoorten waargenomen zoals kauw, kokmeeuw en houtduif. Er zijn geen nesten of restanten hiervan aangetroffen in de bomen in en direct rond het plangebied. In de watergangen, in de bomen en bosschages kunnen vogels gaan broeden. De kans op een broedgeval is het grootst in de periode maart t/m juli (dit wordt wel gezien als het reguliere broedseizoen). Idealiter wordt er alleen gewerkt buiten het broedseizoen. Bij werkzaamheden in de periode maart tot en met september wordt er geadviseerd om te werken met een ecologisch werkprotocol. Wanneer er een broedgeval aanwezig is dient er in de lijn met het protocol een verstoringvrije zone op te worden gesteld, waarbinnen gedurende de periode van broeden niet wordt gewerkt. De breedte van deze zone dient door een ter zake kundige te worden bepaald.

4 Gemeentelijk beleid

4.1 Beschermingsregime en bepalingen

Onder de nieuwe Wet natuurbescherming hebben meerdere soorten die onder de voormalige Flora- en Faunawet beschermd waren hun bescherming verloren. Om deze soorten alsnog te beschermen heeft de Gemeente Utrecht de Utrechtse soortenlijst opgesteld, die tevens is opgenomen in de Omgevingsvisie Utrecht. De Utrechtse soortenlijst bevat 64 soorten: vijf vogelsoorten, drie vissoorten, zes soorten wilde bijen, veertig plantensoorten en tien paddenstoelsoorten (Gemeente Utrecht, 2018). In voorliggende natuurtoets zijn daarom ook de effecten op soorten van de Utrechtse soortenlijst getoetst.

4.2 Literatuuronderzoek

Tabel 4.1 geeft een overzicht van soorten uit de Utrechtse soortenlijst die in de omgeving van het plangebied voorkomen.

Tabel 4.1 Overzicht van soorten uit de Utrechtse soortenlijst per soortgroep

Soortgroep	Aanwezige soorten in de omgeving
Flora (met uitzondering van waterplanten)	Aardaker, akkerklokje, bijenorchis**, brede lathyrus, brede wespenorchis**, distelbremraap, dotterbloem, fijn venushaar, gele helmbloem*, grasklokje, grote kaardenbol, grote kattenstaart, grote keverorchis**, grote wederik, hondskruid, klein glaskruid*, kruisbladgentiaan, maretak, moeraswespenorchis**, prachtklokje, rapunzelklokje, rietorchis**, ruig klokje, slanke sleutelbloem, steenbreekvaren* stengelloze sleutelbloem, stengelomvattend, havikskruid*, tongvaren*, veldlathyrus, veldsalie, vleeskleurige orchis**, wilde marjolein, wilde reseda, winterheliotroop wouw, zomerklokje, zwanenbloem, zwartblauwe rapunzel, zwartsteel
Paddenstoelen	Franjeamaniet, goudporieboleet, grauwe wasplaat, honinggordijnzwam, iepenbuisjeszwam, oranje oesterzwam, populierrussula, robijnboleet, ruige melkzwam, witte galgordijnzwam
Vogels (zonder buiten het broedseizoen beschermde nesten)	Kleine karekiet, merel, tjiftjaf, roerdomp, blauwborst
Wilde bijen	Gewone slobkousbij, grote klokjesbij, kattenstaartbij, klokjesdikpootbij, lathyrusbij, resedamaskerbij

* Muurplanten

** Orchidee

Van de volgende soort(groep)en kan het voorkomen in het plangebied en negatieve effecten erop op voorhand worden uitgesloten:

- Waterplanten: Waterplanten zijn buiten beschouwing gelaten omdat de Stadsbuitengracht buiten het plangebied valt en de werkzaamheden geen invloed op de gracht zullen hebben. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden op waterplanten uit de Utrechtse soortenlijst zijn uitgesloten
- Muurplanten: muurplanten uit de Utrechtse soortenlijst zullen als gevolg van de werkzaamheden niet beïnvloed worden, omdat muren van gebouwen binnen het plangebied niet zullen worden aangetast. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden op muurplanten uit de Utrechtse soortenlijst zijn uitgesloten
- Orchideeën: Tijdens het veldbezoek zijn geen orchideeën waargenomen
- Orchideeënsoorten stellen tevens hoge eisen aan de ecologische kwaliteit van de omgeving. Het plangebied is onvoldoende geschikt voor populaties van orchideeën. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden op orchideeën uit de Utrechtse soortenlijst zijn uitgesloten

4.3 Effecten Utrechtse soortenlijst

4.3.1 Flora

Tijdens het veldbezoek zijn waarnemingen gedaan van twee Utrechtse soorten. Het gaat om gewone dotterbloem en grote kattenstaart. Negatieve effecten op gewone dotterbloem, grote kattenstaart en zwanenbloem zijn uit te sluiten omdat er geen werkzaamheden aan de (oevers van) Stadsbuitengracht plaatsvinden.

De overige plantensoorten van de Utrechtse soortenlijst zijn niet aangetroffen in het plangebied. Omdat een deel van de plantensoorten tijdens het veldbezoek reeds waren uitgebloeid is het niet uit te sluiten dat er een plant van de Utrechtse soortenlijst aanwezig is in het plangebied. Deze resterende soorten zijn allen gebonden aan graslanden. Met de beoogde ontwikkeling wordt het oppervlak aan gazon uitgebreid. Het bestaande gazon wordt alleen aangetast op de plekken waar de te verplaatsen bomen worden uitgestoken en gepland. Omdat het slechts enkele, kleine bomen betreft is de aantasting van oppervlak marginaal waarmee er geen aantasting van populaties plaatsvindt. Met de verplaatsing van bomen vindt er ook geen wezenlijke negatieve aantasting van de samenstelling van het plangebied plaats. De bestaande diversiteit aan groeiplaatsfactoren blijft behouden en het oppervlak van potentieel geschikt habitat neemt toe door het vervangen van asfalt door gazon. Wezenlijk negatieve effecten op de genoemde plantensoorten zijn hiermee uitgesloten.

4.3.2 Paddenstoelen

In de ruime omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van franjeamaniet, goudporieboleet, grauwe wasplaat, honinggordijnzwam, iepenbuisjeszwam, oranje oesterzwam, populierrussula, robijnboleet, ruige melkzwam, witte galgordijnzwam.

Direct ten noorden van het plangebied zijn waarnemingen bekend van witte galgordijnzwam langs de Maliebaan (natuurwaardenkaart Utrecht). Ook zijn in het NDFF goudporieboleet en iepenbuisjeszwam waargenomen in en rondom het plangebied. Met de beoogde ontwikkeling worden enkele bomen verplaatst en maakt asfalt plaats voor gazon.

Op basis van het veldbezoek is niet uit te sluiten dat er paddenstoelen van de Utrechtse soortenlijst aanwezig zijn in het plangebied. Het bestaande gazon wordt alleen aangetast op de plekken waar de te verplaatsen bomen worden uitgestoken en gepland. Omdat het slechts enkele, kleine bomen betreft is de aantasting van oppervlak marginaal waarmee er geen aantasting van populaties plaatsvindt. Met de verplaatsing van bomen vindt er ook geen wezenlijke negatieve aantasting van de samenstelling van het plangebied plaats. De bestaande diversiteit aan groeiplaatsfactoren blijft behouden en het oppervlak van potentieel geschikt habitat neemt toe door het vervangen van asfalt door gazon. Wezenlijk negatieve effecten op de genoemde paddenstoelsoorten zijn hiermee uitgesloten.

4.3.3 Broedvogels

Negatieve effecten op de verblijfplaatsen van de broedvogels op de Utrechtse soortenlijst kunnen worden uitgesloten. Het habitat is voor veel van de soorten ongeschikt (blauwborst, kleine karekiet, roerdomp). In de bomen die verplant worden zijn geen geschikte nestplaatsen aanwezig en zijn tijdens het veldbezoek geen nesten waargenomen (merel, tjiftjaf). Negatieve effecten op deze vogelsoorten als gevolg van beoogde werkzaamheden zijn uitgesloten.

4.3.4 Wilde bijen

Er wordt geen gazon weggehaald, maar wel nieuw gazon ingezaaid. Tevens wordt op een aantal locaties bollenmix voor vlinders en bijen ingepoot. Dit heeft potentieel een positief effect op de kwaliteit van het stedelijk leefgebied voor wilde bijen, door de ontwikkeling van bloemrijke perkjes. Negatieve effecten op het leefgebied van wilde bijen als gevolg van de werkzaamheden is daarom uitgesloten.

5 Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van de Gemeente Utrecht heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van de Wet natuurbescherming voor de herinrichting van het park Malieblad te Utrecht. De ontwikkeling kan alleen doorgaan als deze niet in strijd is met de natuurwetgeving, of als de benodigde vergunningen en/of ontheffingen kunnen worden verleend. Ook is er getoetst aan gemeentelijk beleid door te kijken naar eventuele effecten op soorten van de Utrechtse Soortenlijst.

Welke onderdelen van de Wet natuurbescherming (hierna te noemen Wnb) zijn van belang?

De onderdelen soortbescherming van de Wet natuurbescherming is van belang. De beoogde ontwikkeling is ook getoetst op effecten aan gemeentelijk beleid met betrekking tot soorten en bomenkap.

Zijn er maatregelen en/of een ontheffing nodig?

Soortenbescherming

Er zijn geen maatregelen (en geen ontheffing) nodig wanneer de werkzaamheden buiten de periode maart tot augustus plaatsvindt.

Wanneer er binnen deze periode wordt gewerkt zijn in bepaalde maanden specifieke maatregelen nodig om negatieve effecten op vogels en daarmee een overtreding van artikel 3.1 te voorkomen:

- Bij werkzaamheden binnen de periode maart tot en met juli is voorafgaand aan de werkzaamheden een controle op nesten van broedvogels nodig. Indien een broedgeval aanwezig is, dient een verstoringvrije zone te worden aangehouden, waarbinnen gedurende de periode van broeden niet wordt gewerkt. De breedte van deze zone dient door een ter zake kundige te worden bepaald
- Bij werkzaamheden binnen de periode maart tot april dient voorafgaand aan de werkzaamheden een controle op nesten van sperwer uit te worden gevoerd
- Bij werkzaamheden in de periode half april tot half augustus dient de invliegroute van de gierzwaluwnesten ten zuiden van het plangebied vrij gehouden te worden van kranen en ander hoge werkmachines

Aanvullend dient er na zonsondergang en voor zonsopkomt niet gewerkt te worden om verstoring met licht van foerageergebieden of verblijfplaatsen van vleermuizen te voorkomen.

Gemeentelijkbeleid soorten

Er worden geen negatieve effecten op gemeentelijk beschermde soorten verwacht. Er zijn dan ook geen maatregelen nodig.

Gemeentelijkbeleid bomenkap

De beoogde verplaatsing van vijf bomen vereist, conform de APV van de Gemeente Utrecht, een omgevingsvergunning.

In tabel 5.1 is een samenvatting opgenomen van de toetsing aan de soortenbescherming. In tabel 5.2 is een samenvatting opgenomen van de toetsing aan de Utrechtse soortenlijst.

Tabel 5.1 Samenvatting toetsing aan soortenbescherming Wnb

Aanwezige soortgroep(en)	Effect	Vervolgstappen
Flora	Geen overtreding artikel 3.5 of 3.10	N.v.t.
Grondgebonden zoogdieren	Geen overtreding artikel 3.5 of 3.10	N.v.t.
Vleermuizen	Mogelijk overtreding artikel 3.5	Niet werken tussen zonsondergang en zonsopkomst, geen extra lichtbron aanlaten buiten werkzaamheden.
Vogels	Mogelijk overtreding artikel 3.1	Werken buiten broedseizoen of na broedvogelcontrole
Vogels jaarrond beschermd	Mogelijk overtreding artikel 3.1	Vrijhouden van gevels ten zuiden van plangebied waar gierzwaluw verblijfplaats heeft
Amfibieën en reptielen	Geen overtreding artikel 3.5 of 3.10	N.v.t.
Vlinders, libellen en overige ongewervelden	Geen overtreding artikel 3.5 of 3.10	N.v.t.

Tabel 5.2 Samenvatting toetsing aan soorten van Utrechtse soortenlijst

Aanwezige soortgroep(en)	Effect	Vervolgstappen
Flora	Geen wezenlijke effecten	N.v.t.
Paddenstoelen	Geen wezenlijke effecten	N.v.t.
Vogels	Geen wezenlijke effecten	N.v.t.
Wilde bijen	Geen wezenlijke effecten	N.v.t.

In het kader van de zorgplicht worden diverse maatregelen aanbevolen:

- Er wordt niet s 'nachts en in de schemer gewerkt en het bouwterrein wordt in deze periode ook niet verlicht
- In één richting werken zodat eventueel aanwezige fauna kan ontkomen aan de werkzaamheden

5.1 Aanbevelingen voor herstel van biodiversiteit

In lijn met de 'werkroute openbare ruimte' uit het Deltaplan Biodiversiteitsherstel (2018) denken wij dat we de achteruitgang van biodiversiteit in Nederland kunnen helpen stoppen, door samen met u te kijken naar concrete (realistische) mogelijkheden in projecten. Als ecologen van Tauw streven wij ernaar om in onze onderzoeken breder te kijken dan alleen naar de beschermde soorten binnen het plangebied. Wij signaleren kansen voor versterking van biodiversiteit en voor natuurinclusieve maatregelen. Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel is eind 2018 gepresenteerd en wordt door de minister van LNV ondersteund (kamerbrief, februari 2019).

De noodzaak iets te doen voor biodiversiteit in de openbare ruimte wordt in het deltaplan als volgt samengevat:

“De inrichting en het beheer van bestaande en nieuwe infrastructuur, bedrijventerreinen, waterbeheer en andere aspecten van de openbare ruimte dragen momenteel onvoldoende bij aan biodiversiteit. Dat moet anders want voor herstel van biodiversiteit is de openbare ruimte hard nodig: het groen moet groen blijven en het grijs moet groener. Na de landbouw is de openbare ruimte de grootste grondgebruiker in Nederland. De openbare ruimte biedt dus grote kansen voor het herstel van biodiversiteit.”

De hoofddoelstelling voor de werkroute openbare ruimte is dat Biodiversiteit en landschappelijke identiteit in de openbare ruimte kerndoelen worden. Met daarbij het adagium: ‘meer biodiversiteit achterlaten dan je aantreft’. Vanuit dit motto geven wij hieronder op beknopte wijze enkele project-specifieke ecologische kansen aan.

Wij bespreken deze voorstellen graag met u en werken desgewenst de praktische aspecten verder uit. Voor dit project liggen er mogelijkheden voor biodiversiteitherstel door:

- Het plan zet al in op bijen en vlinders met de aanplant van bloemrijke perken. Goed beheer en gebruik van de openbare ruimte is voor deze soorten van groot(er) belang. De uitbreiding van het Maliebladpark biedt kansen voor het aanbrengen van meer structuur binnen het plangebied (kruid-struik-boomlagen) en het herzien van gebruik en beheer
- Door slim te zoneren, bijvoorbeeld tijdens een kermis, kan schade aan natuurwaarden worden voorkomen
- De land-water overgangen bieden kansen. Nu zijn deze steil. Bij de herinrichting kan een meer natuurlijker talud overwogen worden

6 Gebruikte bronnen

Wynhoff & de Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten beschermde soorten.

2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

, 2002. De Nederlandse libellen (odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Gemeente Utrecht, 2018. Utrechtse Soortenlijst (Uitwerking Groenstructuurplan t.b.v. Utrechtse soorten van 16 februari 2018, Kenmerk Versie 1.0)

2013. Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2013. Rapport 2013-010. Stichting RAVON, Nijmegen.

Provincie Utrecht, 2016. Verordening natuur en landschap provincie Utrecht 2017 (besluit van Provinciale Staten van Utrecht van 12 december 2016, nr. PS2016RGW12, PB 2016-7054)

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Vleermuisprotocol 2017.

Geraadpleegde internetwebsites:

www.floron.nl

www.libellennet.nl

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vleermuis.net

www.vlindernet.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Natuurwaardenkaart gemeente Utrecht.

<<https://gemu.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=ef9cf20c02654d3b97d116910455e33b>>

https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Utrecht%20%28Utr%29/51791/51791_3.html